Oulu-lehti 2.7.1989

Panu Potnapekka ja satakieli

☐ **Jälleen** kerran Oulun ikioma potnapekka! Vanha ystävä palautti mieleen pakinani anno dazumal: Taeniopt..., olkoon, menee kieli solmulle. Juuri siitä otuksesta olin aikonutkin kirjoittaa. Tämä on siis tavallaan jälkikirjoitus eli post scriptum, muka latinoidakseni, niinkuin kai sopii, kun on tieteestä kysymys! Kaikkikunnia **Hällin Matille** siitä, mitä kerran teki Oulun potnapekan maineen kirkastamiseksi, ehdottihan hän potnapekkaa silloin vasta vain uneksitun Oulun yliopiston akateemiseksi tunnukseksi näin sanoen:

"Lempitoiveemme on, että kun 350-vuotias Oulu vihdoinkin saa oman yliopistonsa, sen tulevien maisterien sormuksen kantaan ja sen tulevien tohtorien hattuihin tulisi kreikkalaisen vajaat vaivaiset parituhatta vuotta vanhan lyyran ja seppeleen sijaan Merikosken kuohujen ympäröimänä ikuinen potnapekka."

☐ **Näin** sanoi Matti kolme vuotta aikaisemmin kuin syntyi laki Oulun yliopistosta ja yli neljä vuotta ennen sitä syksyä, jolloin Oulun yliopistoon otettiin ensimmäiset potn... tarkoitan: ylioppilaat. Luen tämän nyt kauniista sinivalkokantisesta tietoteoksesta Oulun yliopiston perustamisen historia. Sinne sen ovat ikään kuin lennosta siepanneet historian kirjoittajat **Kyösti** ja **Liisa Julku**. Heidän tutkijankatseensa oli nimittäin osunut Uudessa Kuvalehdessä (siinä **Turjan** siis) 27.5.1955 ilmestyneeseen Hällin pakinaan Potnapekat. Matin katoamattomaksi kunniaksi jää, että hän korotti potnapekat niin korkealle kuin korotti. Julkujen kunniaksi jää, että Matin oivallus balsamoitiin jälkipolvien uudelleen ja uudelleen lukea ja kokea.

"...ikuinen potnapekka", kirjoitti Hälli. Kirjallisuuteen potnapekka toki oli viety jo ennen Hällin aikaa, jo hyvinkin sukupolvi ennen meidän aikaamme. Kirjaaja oli kirjailija **Artturi Vuorimaa**, syntyisin **Blomberg**, oululais- ja lyseolaiskirjailija niin kuin myös Häll-Hälli. Sama mies, joka tiesi Oulunlinnan menneestä salakäytävästä enemmän kuin kukaan toinen. Hänellä on muistelmateoksessaan myös luku Vähäisiä välähdyksiä Oulusta.

☐ **Artturin** kouluaikana oli itsestään selvää, että jokainen oululainen tiesi, mikä on potnapekka. Tiesi eikä kuitenkaan tiennyt. Niinpä Artturi asetti kysymyksen myös itselleen ja vastasi siihen itse, että se on eräs korentojen sukuun kuuluva perhonen, että latinalainen nimi on Embioidea ja kirjanoppineiden antama suomalainen nimi koskikorento = Plecoptera, että...

☐ **Vuorimaa** toteaa, että sanomalehdistö oli jo siihenkin mennessä yrittänyt silloin tällöin tutkia, mistä ihmeestä sana potnapekka oli syntynyt, mutta että selvittämättä oli jäänyt. Sensijaan Vuorimaa tiesi kirjasta, että potnapekka oli toki tunnettu jo 1900, kun hän, Blombergin poika, oli tullut Simosta Ouluun kouluun ja että sama potnapekka se oli ollut jo ajat ennen häntäkin. Kannattiko sitä sen enempää tutkia, kysyi sitten vanha Vuorimaa itseltään ja vastasi: "Olkoon potnapekka. Kyllä se erinomainen tunnussana on ja siksi kelpaa."

☐ **Tunnussana**, tunnuskuva!

Yliopistomme tunnuksista se toistaiseksi puuttuu, mutta sen olen jo kauan tiennyt, että sitä kyllä tutkitaan yliopistossa. Terveisiä vain potnapekkadosentti **Eino Erkinarolle**, joka juuri oikealla hetkellä palautti potnapekan mieleeni! Ehkäpä suomen kielen ja historian laitokset puolestaan voisivat ryhtyä yhdistetyin voimin tutkimaan nimen etymologiaa ja muuta potnapekan historiaa!

☐ **Ja nyt** vihdoin on potnapekka ilmestynyt myös Oulun viralliseen kesäkatukuvaan palvelemaan kaupunkilaisia ja Oulun vieraita aamusta iltaan. Potnapekan passipaikka on Pallaksen edessä Rotuaarin kulmalla.

Siitä se lähtee liikkeelle niin Tuiraan ja Hupisaarille kuin myös Nallikariin määrätunnein, kun kirkonkello lyö... Kokeiltuani kyytiä etelästä pistäytyneiden entisten oululaisten ja oulunsukuisten vieraitteni kanssa sain kehoituksen esittää toivomuksen, että Potnapekan — tässä se kirjoitetaan isolla peellä —varustaja koettaisi järjestää niin, että matkantekoa, matkanäkymiä pitkin ja poikin lyhyesti selostettaisiin, aivan pääpiirteittäin vain: paikannimiä, erikoisuuksia, hiukan historiaa.

Eiköhän se kävisi kasetilta niin suomeksi ja ruotsiksi kuin saksaksi ja englanniksikin! Mieluimmiten näin kuin satunnaista "muusaa", jota nykyaika tarjoaa kuultavaksi kyllästymiseen saakka. Lähdemmehän Potnapekan kyytiin nimenomaan nähdäksemme ja kuullaksemme!

☐ **Potnapekka** ja satakieli! Panutar kyllä muisti, että runon nimi on Aasi ja satakieli ja että sen on kirjoittanut **Lauri Pohjanpää**. Tapahtui sinä yönä, kun olimme mainitun dosentin ja hänen erikoisasiantuntijansa kyydissä keväisenä yönä kuuntelemassa — satakieltä. Oulussa. Uskokaa pois! Ainakin kolme urosta lauloi eikä yhtään sen kauempana kuin Äimäraution — Nokelan ylikäytävän — Jaakkolan maisemassa. Hyvin harvinaista, mutta harvinainenhan on ollut tämä kevätkin.

☐ **Kysymyksessä** on kuulemma Pohjolan satakieli ja nyt todella satakieli eikä vain "punapyrstö", niin kuin **Franzénin** ja **Wacklinin** aikaan. Kuuluu muuten tänä kesänä laulaneen muuallakin Oulunseudulla, sanovat sellaiset, joilla on korvat kuulla ja tunnistaa. Kun kysyi tapaamispäivänämme kesäkuun 19:ntenä anno 1989, mitä sillä hetkellä kuului satakielellemme, sain heti vastauksen, että ensimmäinen ja kolmas olivat vielä aivan äskettäin laulaneet, mutta numero kaksi oli jo vaiennut. Tai lentänyt.

Ja satakielestä taas potnapekkaan! Näin nousi Oulun oma elukka jälleen kerran otsikoihin ja tunnuskuvaksi — myös tähän pakinaan.